

NECESITATEA ADAPTĂRII METODOLOGIEI
ORGANIZAȚIEI INTERNAȚIONALE A MUNCII
PRIVIND EVALUAREA TRAUMATISMULUI

Vladimir BEBÎH, Vadim RAȚA, Rodica ȚABUR,
Centrul Național de Sănătate Publică,
Laboratorul științific Sănătatea Ocupațională

Summary

About the need to adapt the ILO methodology to assess the accidents at work

The article presents the results of the analysis of accidents and evaluation of accidents at work in Moldova, aa. 2009-2013, based on the methodology of ILO.

Keywords: accidents at work, ILO methodology

Резюме

О необходимости адаптации методики МОТ по оценке травматизма

В статье представлены результаты анализа производственного травматизма и оценки количества пострадавших на рабочих местах в Республике Молдова в 2009-2013 годах по методике МОТ.

Ключевые слова: производственный травматизм, методика МОТ

Introducere

Cei mai importanți indicatori de risc la locul de muncă sunt morbiditatea profesională și accidentele de muncă. În ultimii ani, frecvența accidentelor la locul de muncă este redusă, mulți cercetători asociază această scădere cu declararea scăzută a accidentelor și traumatismelor la locul de muncă [1]. În același timp, disponibilitatea informațiilor complete și sigure cu privire la valoarea indicilor accidentelor de muncă este o condiție majoră pentru dezvoltarea, implementarea și funcționarea ulterioară a sistemului de supraveghere a riscurilor profesionale.

Organizația Internațională a Muncii (OIM) recomandă metoda de evaluare a datelor statistice privind accidentele de muncă în țările cu deficiențe în sistemul statistic. Această metodă permite evaluarea riscului unui accident de muncă în condiții de înregistrare incompletă. Scopul acestei lucrări

a fost evaluarea numărului total de accidentați la locul de muncă în Republica Moldova, în perioada 2009-2013.

Materiale și metode

În calitate de materiale au fost utilizate datele statistice oficiale din *Raportul de activitate al Inspecției Muncii* pe anii 2002 și 2009-2013. Pentru obținerea datelor și efectuarea studiului, au fost utilizate metodele: de extragere a informației, statistică, analitico-comparativă. Calculele au fost interpretate prin intermediul Programului *Microsoft Office Excel*.

Rezultate și discuții

Conform datelor Inspecției Muncii, la unitățile cuprinse în statistică, în anul 2013 au fost înregistrați 599 de accidentați la locul de muncă, 36 de cazuri fiind letale; în anul 2009 – 651 accidentați, cu 30 accidentați mortal (*tabelul 1*).

Tabelul 1

Numărul persoanelor accidentate la locul de muncă în anii 2009-2013*

Număr accidentați	2009	2010	2011	2012	2013
Nr. total de accidentați, inclusiv cazuri letale, abs. %	651	569	452	425	599
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
din care:					
femei, abs. %	146	200	108	166	148
	22,4	35,1	23,9	39,14	24,7
Nr. total de accidentați cu cazuri letale, abs. %	30	39	27	20	36
	4,6	6,8	6,0	4,7	6,0
din care:					
femei, abs. %	2	5	-	4	1
	6,7	12,8		20,0	2,8

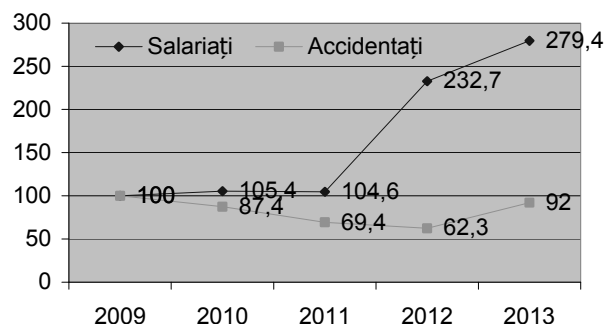
Notă: * – la unități cu efectivul de peste 20 de salariați

În dinamica ultimilor 5 ani se observă o scădere cu 52 a numărului total de accidentați și o majorare cu 6 accidentați letali. Potrivit datelor oficiale, numărul accidentelor de muncă înregistrate în Republica Moldova se micșorează semnificativ. În figura ce urmează este prezentată (în %) dinamica numărului de salariați ocupați în condiții de muncă ce nu corespund normelor sanitare, și a numărului de accidentați, inclusiv cazuri letale, în comparație cu anul 2009 (100%). În anul 2013, pe fondul creșterii la 179,4% a numărului salariaților care activează în condiții de muncă nocive, numărul de accidentați s-a micșorat cu 8% de cazuri.

Accidentele de muncă atrag după sine pierderi economice semnificative, inclusiv pierderea timpului de lucru în legătură cu incapacitatea temporară de muncă. În *tabelul 2* este prezentată dinamica numărului de lucrători accidentați la locul de muncă, numărul total de zile-om cu incapacitate de muncă temporară și durata medie a unui concediu medical pe caz de traumă la locul de muncă. Pe parcursul ultimilor 10 ani, numărul persoanelor accidentate s-a micșorat de 1,3-1,4 ori, numărul total de zile-om

cu incapacitate de muncă s-a redus de 1,4-1,7 ori, iar durata medie a unui concediu medical pe caz de accident la locul de muncă – de 1,1-1,2 ori.

Dinamica salariaților ocupați în condiții de muncă ce nu corespund normelor igienice și a persoanelor accidentate, anii 2009-2013 (%)

Tabelul 2

Numărul de lucrători accidentați la locul de muncă, numărul de zile-om cu incapacitate temporară de lucru și incidența traumatismului în anii 2002, 2009-2013*

Indice	2002	2009	2010	2011	2012	2013
Nr. accidentați, inclusiv mortal	606	651	569	452	425	599
Indicele de frecvență a accidentelor de muncă, la 1000 de angajați	0,79	1,07	0,9608	0,7625	0,7198	1,0256
Nr. zile-om incapacitate de muncă a accidentaților	21817	14449	13827	15843	13109	14369
Durata medie a incapacității temporare de muncă, zile	38,6	22,0	24,3	35,0	30,8	24,0
Incidența traumatismului, cazuri la 1000 lucrători	0,79	1,07	0,9608	0,7625	0,7198	1,0256

Notă: * – la unități cu efectivul de peste 20 de salariați

În perioada 2002-2013, incidența traumatismului de muncă a crescut de la 0,79 până la 1,03 cazuri la 1000 lucrători, cu majorarea de 1,3 ori (*tabelul 2*). În dinamica de 5 ani, acest indice variază de la 1,07 (a. 2009) până la 0,72 (a. 2012) cazuri la 1000 lucrători; în anul 2013 s-a mărit de 1,4 ori comparativ cu 2012.

Metodologia OIM de evaluare a datelor statistice privind accidentele de muncă în țările cu deficiențe ale sistemului statistic se bazează pe presupunerea că accidentele letale sunt înregistrate mai bine decât celelalte, deci sunt baza pentru calcularea numărului total de accidente de muncă.

Principalele prevederi ale metodologiei OIM:

1. Accidentele cu urmări letale sunt înregistrate mai bine decât celelalte.
2. Raportul S arată ce număr de traume au loc la un caz de deces la locul de muncă:

$$S = \frac{\text{numărul traumelor de muncă, în total}}{\text{numărul traumelor de muncă cu urmări letale}}$$

Experiența pe termen lung demonstrează că raportul S este destul de stabil pentru fiecare țară, iar

valoarea acestuia caracterizează nivelul de securitate a muncii și calitatea înregistrării traumelor. Empiric în baza analizei traumatismului în țările dezvoltate a fost evidențiat că în medie unui accident cu urmări letale la locul de muncă îi revin un anumit număr de traume mai puțin grave. Pentru țările europene, acest raport *S* variază de la 500 până la 2000 traume la un accident cu urmări letale [2]. În Federația Rusă, în baza datelor din anii 2007-2008, raportul *S* este de 22,1-22,9. Conform calculului, în Republica Moldova, în ultimii 5 ani, acest raport *S* este de 16,9-21,8 traume la un accident cu urmări letale (tabelul 3).

Tabelul 3

Traumatismul de muncă în R. Moldova, pe anii 2009-2013

Anul	Nr. persoane accidentate la 1000 lucrători		Raportul <i>S</i>
	total	cu urmări letale	
2009	1,07	0,049	21,8
2010	0,9608	0,066	14,6
2011	0,7625	0,045	16,9
2012	0,7198	0,034	21,2
2013	1,0256	0,062	16,5

Presupunând că un raport *S* mai mare indică o mai bună înregistrare a accidentelor la locul de muncă, reiese că cele mai complete date au fost înregistrate de administrația publică și apărare (62,5–179,0 traume la un caz de accident cu urmări letale), la fel și de instituțiile de sănătate și asistență socială: $S = 23,0-62,0$ (tabelul 4). Totuși, în perioada 2009-2013, cazurile de accidente cu urmări letale la locul de muncă au fost înregistrate doar în ultimii 2-3 ani corespunzător ramurilor economiei naționale. Mai frecvent sunt înregistrate accidente la întreprinderile din industria prelucrătoare ($S = 12,3-47,5$), energie electrică, gaze și apă ($S = 8,0-30,0$), transporturi, depozitare și comunicații ($S = 5,8-20,0$).

Traumele la locul de muncă sunt înregistrate la un nivel inferior în agricultură și silvicultură ($S = 3,7-5,7$), în exploatarea carierelor ($S = 0-8,0$) și în învățământ ($S = 0-15,0$). Aceste date sugerează ideea că scăderea nivelului înregistrat al traumatismului la locul de muncă în Republica Moldova se datorează nedeclarării accidentelor la locul de muncă. O confirmare indirectă a nedeclarării accidentelor la locul de muncă este creșterea rapidă a duratei concediului medical de incapacitate temporară de muncă pe caz de traumă la locul de muncă în anii 2011-2012. În această perioadă, numărul de zile-om cu incapacitate temporară de muncă calculat la o victimă a crescut de 1,6 ori (de la 22,0-23,4 zile până la 30,8-35,0 zile), ceea ce evidențiază înregistrarea preponderent a traumelor complicate (tabelul 4).

Tabelul 4

Raportul *S* al traumelor de muncă ce îi revin unui caz de deces la locul de muncă după ramurile economiei naționale (anii 2009-2013)

Ramurile economiei naționale	2009	2010	2011	2012	2013
În total pe ramurile economiei naționale	21,8	14,6	16,9	21,2	16,5
din care:					
agricultură și silvicultură	4,1	4,9	4,3	5,7	3,7
exploatarea carierelor	2,0	3,0	0	8,0	0
industria prelucrătoare	23,4	47,5	33,7	41,0	12,3
energie electrică, gaze și apă	16,0	8,0	11,0	23,0	30,0
construcții	13,5	3,7	6,0	0	8,4
comerț cu ridicată și cu amănuntul	6,7	10,6	14,5	0	18,5
transporturi, depozitare și comunicații	20,0	7,8	5,8	6,3	7,4
administrație publică și apărare	79,0	62,5	0	0	179,0
învățământ	0	15,0	0	0	10,5
sănătate și asistență socială	0	62,0	0	23,0	0
alte activități	0	31,5	0	25,5	29,0

Compararea indicatorilor traumatismului la locul de muncă naționali cu cei internaționali relevă că datele oficiale nu sunt credibile. Conform OIM, dacă datele privind accidentele la locul de muncă sunt înregistrate obiectiv, atunci raportul *S* dintre numărul de accidente cu urmări letale și numărul total de accidente la locul de muncă (inclusiv cele cu urmări letale) trebuie să fie în medie 1:750 [2].

Motivul înregistrării incomplete a accidentelor la locul de muncă pot fi:

- înregistrarea unui număr mai mic de accidente – *subdeclararea*. Paradoxul situației actuale constă în lipsa de interes a angajaților la înregistrarea traumelor la locul de muncă. O mare parte de interprinderi mici, în timpul concediului medical, achită angajaților salariul oficial, ce e mult mai mic decât salariul real, iar angajatorul poate propune să achite tratamentul fără înregistrarea incapacității de muncă;
- proceduri complicate de raportare a accidentelor la locul de muncă;
- rapoartele statistice efectuate de câteva agenții naționale;
- insuficiența înțelegerii principiilor și drepturilor la compensații;
- utilizarea contractelor de muncă ce nu asigură protecție socială;
- munca nedeclarată („la negru”), desfășurată în afara cadrului legal reglementat;
- insuficiența cunoștințelor despre importanța raportării.

Concluzii

Astfel, micșorarea nivelurilor accidentelor de muncă înregistrate oficial în Republica Moldova (de 1,3-1,4 ori) se observă pe fondul creșterii cotei salariaților ocupați în condiții de muncă nocive (132,7-179,4%) și creșterii duratei concediului medical de incapacitate

temporară de muncă pe caz de traumă la locul de muncă (de 1,1-1,2 ori), ceea ce duce la înregistrarea preponderent a traumelor mai grave cu durata concediului medical mai mare, precum și subdeclararea traumelor de gravitate mică sau moderată.

Absența informațiilor reale cu privire la nivelul traumatismului de muncă indică necesitatea de a elabora și a implementa măsuri orientate spre îmbunătățirea înregistrării accidentelor de muncă din țară, inclusiv adaptarea metodologiei OIM privind evaluarea traumatismului ocupațional.

Bibliografie

1. Bahnarel I., Ferdohleb A., Bebih V. *Injuries, traumatism and occupational diseases in the Republic of Moldova*. In: Second International Conference „Prevention and control of major-communicable diseases and injuries”, Mongolia, Ulaanbaatar, 2013, p. 44-45.
2. Чуранова А.Н. *Научно-методическое обоснование оценки профессионального риска по показателям производственного травматизма*. Москва, 2013, с. 24.